

Nr 849

Av herr Ohlin m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 75, angående vissa frågor rörande vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.

(Lika lydande med motion nr 724 i Första kammaren)

Samordningsproblem

Samhällets insatser för de handikappade medför besvärliga samordningsproblem. Redan på det *kommunala* planet sker en uppsplittring av handikappfrågorna på ett stort antal organ: socialnämnden med dess olika underavdelningar, barnavårdsnämnden, skolstyrelsen, fastighetskontoret, bostadsförmedlingen, brandkåren. På *landstingsnivå* handhas frågor sammanhängande med handikappade av hälso- och sjukvårdsstyrelserna, centralstyrelserna för vård och undervisning av utvecklingsstörda barn, m. fl. I den *statliga* förvaltningen griper handikappfrågorna över flera av departementen, justitiedepartementet, socialdepartementet, ecklesiastikdepartementet, inrikesdepartementet.

Detta innebär att en fullständig överblick över problemfältet f. n. är praktiskt taget omöjlig för såväl myndigheterna som den handikappade. Kontinuiteten i behandlingen av ett ärende avbryts av de trångt satta kompetensgränserna myndigheterna emellan. Oklarheten i ansvarsfördelningen inbjuder till passivitet inför befogade förändringar.

Den av departementschefen i propositionen förordade utredningen om handikappfrågor bör verkställa en granskning av den offentliga förvaltningens funktionsmöjligheter på detta område. Syftet med en omorganisation bör vara att samla handläggningen på ett färre antal organ och vid behov skapa ändamålsenliga samarbetsorgan. Klarare gränser för de olika statliga och kommunala myndigheternas ansvar bör dras upp.

Några steg i denna riktning kan tas redan på detta stadium. Karolinska sjukhuset har framfört ett förslag om samarbetslag för behandlingen av handikappade ungdomar från ungefär 18 års ålder. De jämnåriga friska börjar i denna ålder antingen förvärvsarbete eller bedriva högre studier. Just då blir bristen på kontinuitet i vården av de handikappade mycket påtaglig. En samordnad insats behövs av experter från olika medicinska specialiteter och pedagogiska institutioner.

Planerna att inrätta en arvoderad konsulentbefattning på skolöversty-

relsen med uppgift att samordna åtgärder för underlättande av skolgången för rörelsehindrade är ett glädjande tecken på att man har blivit medveten om problematiken. Det vore dock olyckligt om denna tjänst fick arvodesställning med tanke på de rekryteringssvårigheter denna anställningsform framkallar. Uppgiften är så omfattande och viktig att den motiverar två konsulenttjänster i ordinarie eller extra ordinarie ställning att inrättas fr. o. m. den 1 juli 1965, vilket även föreslagits av utredningen. Kostnaderna beräknas belöpa sig till 80 000 kronor för budgetåret 1965/66.

Fackskola och gymnasium

Många av de äldre handikappades problem hade kunnat lösas på ett både för den enskilde och samhället bättre sätt om goda möjligheter hade givits till högre studier. För varje år samhället skjuter en slutlig lösning av detta problem framför sig tvingas handikappade bege sig ut i livet med åtskilligt sämre utgångsläge än sina jämnåriga.

Ett flertal av de handikappade är särskilt väl betjänta av en högre teoretisk utbildning med tanke på deras begränsade möjligheter att göra sig gällande i yrken som kräver rörlighet eller fysisk styrka. Det är därför otillfredsställande att formerna för deras gymnasie- och fackskoleutbildning ännu bara hunnit till försöksstadiet. Vi vill kraftigt understryka, att denna försöksverksamhet snarast bör följas av en definitiv lösning.

1962 års utredning angående högstadiundervisning för rörelsehindrade m. m. föreslår att endast den ekonomiska och sociala fackskolan kommer i fråga i den fortsatta försöksverksamheten. I likhet med bl. a. arbetsmarknadsstyrelsen och DVR hävdar vi, att den tekniska fackskolan är väl så nödvändig för de handikappade. Utredningen synes ha sammanblandat lämplighet för manuella yrken och teknisk utbildning.

Storstockholms sjukvårdsberedning avstyrker att en för landets handikappade föreslagen gemensam gymnasie- och fackskoleinstitution förläggas till Stockholm. Vi delar inte denna uppfattning. För att underlätta övergången från gymnasial skolform till högre utbildning bör skolan ligga i stockholmsområdet. Vid inträdet på arbetsmarknaden efter fullgjord utbildning har den handikappade större möjligheter att göra ett differentierat yrkesval i Stockholm än på någon annan ort i landet, vilket i de handikappades fall måste tillmätas stor betydelse. Bostäder för de handikappade studenterna kan lätt ordnas i Stockholm.

Ombyggnad av äldre skolor

Samhällsplanerare tar i dag i sin projektering större hänsyn än tidigare till de handikappade. En hel del äldre byggnader är dock så byggda att de är olämpliga för rörelsehindrade. Staten borde stimulera till ombyggnad

av dessa skolor i syfte att göra dem lättillgängligare både för handikappade elever och lärare. En sådan insats får ses som ett led i samhällets strävan att i största möjliga utsträckning bereda de handikappade undervisningsmöjligheter i anslutning till det allmänna skolväsendet.

Ombyggnaden kan gälla installerandet av hissar, ramper etc. Ett flertal handikappade ungdomar åtnjuter där undervisning tillsammans med skolans övriga elever.

Vi anser att 500 000 kronor bör avsättas för budgetåret 1965/66 att användas som statsbidrag för att stimulera till åtgärder av sådan art.

Kartläggning av handikappgrupper

Det finns med stor sannolikhet ett stort antal »okända» handikappade, som är i behov av hjälp men som ännu inte kommit i kontakt med samhällets vårdande organ. Tillgängliga — ytterst osäkra — uppskattningar tyder på att ca 5 % av landets invånare i åldern 15—64 år på något sätt är handikappade. Osäkerheten illustreras ytterligare av att man »tror» att antalet handikappade under 21 år ligger mellan 26 000 och 37 000 personer.

Kännedomen om de handikappades antal, arten av defekten, åldersfördelningen, de sociala villkoren m. m. är mycket begränsad även hos de kommunala myndigheterna som anses ha det primära ansvaret för att samhällets hjälp når fram. Inventeringar förekommer i obetydlig omfattning. Endast i en och annan kommun har man tillgång till ett centralt register över sina handikappade. Hittills har enstaka punktsatser skett, t. ex. i Göteborg, för att kartlägga situationen. Den av socialpolitiska kommittén föreslagna och nu pågående utredningen i hela landet om gamla och handikappades behov av bostadsförbättring och hemhjälp täcker inte behovet. Den av departementschefen aviserade utredningen om frågor rörande de handikappade bör bl. a. få i uppdrag att undersöka möjligheterna av en kartläggning av landets handikappade. Förrän det verkliga behovet klarlagts kan samhällets insatser inte få avsedd effekt.

Några kategorier av handikappade är redan föremål för viss registrering. Det gäller de synskadade och i någon mån de hörselskadade barnen. Förlossningsanstalterna avger årlig rapport om missbildningar hos nyfödda. Centralstyrelsen för vård och undervisning av utvecklingsstörda barn har upprättat ett register över dem man fått kännedom om.

De rörelsehindrade har inte registrerats på motsvarande sätt. 1962 års utredning angående högstadiundervisning för rörelsehindrade m. m. föreslår att registrering av rörelsehindrade barn införes. Departementschefen har uttalat, att han finner en sådan åtgärd mindre tilltalande. Vi delar inte denna syn utan ansluter oss till såväl socialstyrelsens som medicinalstyrelsens och skolöverstyrelsens beslut att i princip bifalla förslaget. Organisationen och utformningen av registreringen bör snarast utredas.

Resebidrag

I reglerna för det föreslagna resekostnadsbidraget till vissa handikappade barn ingår en hänvisning till bestämmelserna om allmän försäkring. Vid beräkningen av resekostnaderna »bör i tillämpliga delar gälla samma grunder som för resor bekostade av allmän försäkringskassa». I Kungl. Maj:ts kungörelse av den 25 maj 1962 med tillämpningsföreskrifter till sjukreseförordningen (SFS 1962: 386) har § 2 följande lydelse: Ersättning för försäkrads resekostnad må beräknas högst efter det billigaste, vanligen förekommande färdssätt, som med hänsyn till den sjukes tillstånd kunnat användas. Såsom sådant färdssätt anses det som medför den lägsta sammanlagda kostnad.»

Dessa föreskrifter måste ges en ytterst generös tolkning när det gäller valet av färdssätt för de handikappade. En tågresa kan vara praktiskt taget ogörlig för svårt drabbade, i synnerhet om det gäller längre sträckor, många och snabba byten, resa på natten osv. I åtskilliga fall kan det vara berättigat att bevilja ersättning för flygbiljett för att därigenom möjliggöra en resa per månad.

Förslaget om reseersättning är ett steg mot ökad enhetlighet för alla kategorier av handikappade. De barn som vistas på landstingens vårdhem och elevhem omfattas dock inte av i propositionen föreslagna förmåner.

Vi anser att principen om enhetlighet i fråga om resebidragen bör fullföljas till att gälla även dessa barn.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 75 måtte besluta

A 1. att en för landet gemensam föreslagen fackskola och gymnasieinstitution för handikappade förlägges till stockholmsområdet,

2. att reseersättningen för rörelsehindrade barn skall gälla även de barn som vårdas på landstingens institutioner och elevhem,

3. att inrätta två konsulenttjänster på ordinarie stat med uppgift att samordna åtgärder för underlättande av skolgången för rörelsehindrade,

4. att för ändamålet under A p. 3 under åttonde huvudtiteln rubriken Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1965/66 anslå 17 720 000 kronor, vilket är 80 000 kr. utöver Kungl. Maj:ts förslag,

5. att under åttonde huvudtiteln för ombyggnad av äldre skolor anvisa ett förslagsanslag på 500 000 kronor för budgetåret 1965/66;

B. att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära

1. att den i propositionen omnämnda utredningen om handikappfrågor ges i uppdrag att

a) *dels* utreda kompetensfördelningen mellan olika berörda offentliga organ vid handläggning av frågor rörande handikappade,

b) *dels* som grund för en bättre rehabiliteringsverksamhet göra en kartläggning av landets handikappade,

c) *dels* att verkställa utredning om registrering i syfte att så långt möjligt erbjuda lämplig vård och undervisning m. m. åt rörelsehindrade barn;

C. att i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala angelägenheten av

1. att på regionsjukhusen utses samarbetsorgan bestående av experter från olika medicinska specialiteter och pedagogiska institutioner för vården av handikappade över 18 år,

2. att försöksverksamheten snarast övergår till en mer permanent verksamhetsform,

3. att försöksverksamheten med fackskola och gymnasium för handikappade utökas till att omfatta även den tekniska fackskolan, samt

4. att sjukresebestämmelserna ges en generös tolkning vid val av färd sätt för handikappade barn.

Stockholm den 8 april 1965

Bertil Ohlin

Sven Wedén

Bertil v. Friesen

Sven Gustafson
i Göteborg

Cecilia Nettelbrandt

Henning Gustafsson

Brita Elmén

i Skellefteå

Einar Rimmerfors

Sven Antby

Manne Ståhl